

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีแห่งสืง ชงตะขาบ ของชาติพันธุ์มอญ ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา ความเชื่อ ในประเพณี เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการอนุรักษ์ และสืบสานของประเพณี โดยผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การนำเสนอผลการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของหมู่บ้านมอญตำบลทรงคนอง 3 หมู่บ้านที่มีเชื้อสายมอญ ได้แก่ หมู่ 7 บ้านโรงเรือ มีประชากรจำนวน 150 คน หมู่ 8 บ้านทรงคนอง มีประชากร 148 คน และหมู่ 9 บ้านหัวรอ มีประชากร 181 คน รวมประชากรมอญทั้ง 3 หมู่ 479 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกประชากรที่มีเชื้อสายมอญ ในหมู่บ้านมอญตำบลทรงคนอง 3 หมู่บ้าน คือหมู่ 7 บ้านโรงเรือ หมู่ 8 บ้านทรงคนอง และหมู่ 9 บ้านหัวรอ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 42 คน กลุ่มผู้รู้ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวมอญทรงคนอง จำนวน 6 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ผู้สืบสานการทำชงตะขาบ และผู้จัดขบวนแห่จำนวน 6 คน และกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ร่วมงานหรือผู้ร่วมขบวนแห่ หน่วยงานของรัฐท้องถิ่น ภาคธุรกิจการค้า และนักท่องเที่ยวจำนวน 30 คน สามารถแยกได้ดังนี้

1. ผู้รู้ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวมอญ
  - หมู่ 7 บ้านโรงเรือ จำนวน 2 คน
  - หมู่ 8 บ้านทรงคนอง จำนวน 2 คน
  - หมู่ 9 บ้านห้วยรอ จำนวน 2 คน
2. ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ผู้อนุรักษ์ ผู้สืบสานการทำธงตะขาบ และผู้จัดขบวนแห่
  - หมู่ 7 บ้านโรงเรือ จำนวน 2 คน
  - หมู่ 8 บ้านทรงคนอง จำนวน 2 คน
  - หมู่ 9 บ้านห้วยรอ จำนวน 2 คน
3. ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน ได้แก่
  - ผู้ร่วมงานหรือผู้ร่วมขบวนแห่ จำนวน 6 คน
  - หน่วยงานของรัฐท้องถิ่น จำนวน 16 คน
  - ภาคธุรกิจการค้า จำนวน 4 คน
  - นักท่องเที่ยว จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์โดยสร้างแบบสัมภาษณ์ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพของผู้ให้ข้อมูลไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา ได้ทำการตรวจสอบเนื้อหาเพื่อให้มีเนื้อความครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทุกข้อแล้ว จึงนำไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ทำการวิจัย โดยผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อในการสัมภาษณ์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา ความเชื่อ ในประเพณีแห่หงส์ ธงตะขาบ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ และสืบสานประเพณีแห่หงส์ ธงตะขาบ

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการตระหนักถึงคุณค่าประโยชน์ในประเพณีแห่หงส์ ธงตะขาบ

ของชุมชน

แบบสัมภาษณ์นำไปตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทองเจือ เขียวทอง อาจารย์องค์ บรรจุน ร่องศาสตราจารย์ฉลอง สุนทรนนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเรือง สมประจบ และอาจารย์ ดร.พรเพ็ญ ต้นประเสริฐ เมื่อผู้วิจัยปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วจึงนำไปลงพื้นที่วิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จะใช้การศึกษา 1) จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา 2) ส่วนการเก็บข้อมูลและการศึกษาภาคสนามนั้นจะใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ซึ่งจะมีเครื่องมือที่ช่วยในการทำการศึกษาดังนี้ สมุดบันทึก กล้องบันทึกภาพ กล้องบันทึกวีดิทัศน์ และเทปบันทึกเสียง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจและขออนุญาตบันทึกภาพและวีดิทัศน์ พร้อมทั้งเสียงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ก่อนทุกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามเป้าหมาย ในการสังเกตนั้นจะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาจากเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบเป็นแนวทางในการวิจัย โดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้

- 1) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- 2) หอสมุดแห่งชาติท่าवासกรี
- 3) ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
- 4) ห้องสมุดประชาชนอำเภอพระประแดง
- 5) ห้องสมุดศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

- 6) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านมอญวัดคันลัด
- 7) ชมรม ไทย – มอญ ปากลัด

ขั้นที่ 2 การสังเกต การศึกษาครั้งนี้จะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือ สังเกตการทำรงตะขาบ ณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านมอญวัดคันลัด และหมู่บ้านมอญตำบลทรงคนอง เพื่อให้ทราบถึงขั้นตอนและวิธีการทำ พร้อมเข้าร่วมการทำพิธีฉลอง (เจิม) รงตะขาบในงานทำบุญกลางบ้านของหมู่บ้านมอญทรงคนอง และการจัดขบวนแห่หงส์รงตะขาบก่อนทำพิธีกรรมชักรงตะขาบขึ้นสู่เสาหงส์ในวันสงกรานต์

ขั้นที่ 3 การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ 3 กลุ่ม คือ ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 42 คน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจพื้นที่ที่วิจัย และปรึกษาผู้รู้เนื้อหาก่อนการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 4 การจดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) ใช้บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการสัมภาษณ์ ใช้การจดบันทึก ถ่ายภาพการสัมภาษณ์ ขั้นตอนการทำรงตะขาบ พิธีเจิมรงตะขาบ และงานประเพณีแห่หงส์ รงตะขาบ บันทึกเสียงลงในแถบบันทึกเสียงหรือ

บันทึกภาพลงในวีดิทัศน์ เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยจะแยกการบันทึกข้อมูลในแต่ละประเด็นที่ทำการศึกษา โดยกำหนดจุดเก็บบันทึกข้อมูลในระดับตำบล ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกตำบลทรงคนอง 3 หมู่บ้านที่มีเชื้อสายมอญ ได้แก่ หมู่ 7 บ้านโรงเรือ หมู่ 8 บ้านทรงคนอง และหมู่ 9 บ้านห้วยรอ โดยทั้ง 3 หมู่บ้านยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีอยู่

ขั้นที่ 5 การสนทนากลุ่ม หาข้อสรุปความเป็นมา ความเชื่อในประเพณีเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการอนุรักษ์ และสืบสานในประเพณีแห่งสื ชงตะขาบของหมู่บ้านมอญตำบลทรงคนองที่ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ด้านต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นหลังจากผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึกแล้ว ได้ทำการจัดระเบียบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อให้เข้าใจง่ายและมีความเชื่อมโยง โดยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเปรียบเทียบ การวิจัย หรือแนวคิดที่มีผู้ได้ศึกษามาแล้วตลอดกระบวนการวิจัย

การตรวจสอบข้อมูลนั้น เมื่อได้ข้อมูลทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่ได้จากการรวบรวมมาแล้ว ผู้วิจัยก็จะนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ และทำการตรวจสอบข้อมูลเหล่านั้นว่า มีเนื้อหาสมบูรณ์ครบถ้วนหรือไม่เพียงใด เมื่อพบว่ามีประเด็นใด หรือส่วนไหนที่ยังไม่มีความสมบูรณ์ก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจนได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ครบคลุมวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งใจไว้ อย่างชัดเจน และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ 4 วิธี ดังนี้ 1) การตรวจสอบด้านข้อมูล คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้องหรือไม่ แหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ 2) การตรวจสอบด้านผู้วิจัย คือ ตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลแตกต่างกันอย่างไร โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกต แทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกัน สังเกตโดยตลอด ในกรณีที่ไม่น่าสนใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลภาคสนามควรเปลี่ยนให้มีผู้วิจัยหลายคน 3) การตรวจสอบด้านทฤษฎี คือ ตรวจสอบว่า ถ้าผู้วิจัยใช้ทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด อาจทำได้ง่ายกว่าในระดับสมมติฐานชั่วคราว และแนวคิดขณะที่ยังไม่มีตีความสร้างข้อสรุปเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ ปกตินักวิจัยจะตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีได้ยากกว่าตรวจสอบด้านอื่น 4) การตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกต ควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย (สุภางค์ จันทวานิช, 2553, หน้า 128-130) จากนั้น จึงได้นำมาเสนอผลการศึกษาโดยการพรรณนาวิเคราะห์

การนำเสนอผลการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลแล้ว จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลการวิจัยเชิงพรรณนา ด้านความเป็นมา ความเชื่อ และขั้นตอนวิธีการทำธงตะขาบ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวมอญ เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ และสืบสานในประเพณีแห่งศีล ธงตะขาบ และคุณประโยชน์ที่ได้รับจากประเพณี โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาเขียนรายงาน พร้อมนำเสนอรายงานประกอบภาพถ่าย และวีดิทัศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี